

Біле Ікло

Джек Лондон

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

БІЛЕ ІКЛО

Темний ялиновий бір похмуро чорнів понад обома берегами замерзлої річки. Напередодні вітер зірвав із дерев біле покривало інею, і тепер вони мовби тулилися одне до одного, чорні й зловісні в сутінках надвечір'я. Глибока незмірна мовчанка панувала над країною, а сама ця країна була така пустельна й непорушна, така самотня і холодна, що від неї навіть тугою не віяло. Тут чувся сміх, але страшніший за будь-яку тугу, — сміх невеселий, як сфінксова посмішка, сміх, як мороз, холодний і жахливий. То владна, затаєна в собі споконвічна мудрість глузувала з життя, з марних його поривань. То була Пустеля, жорстока, льодосерда північна Пустеля.

Але життя, зухвале і відважне, прийшло й сюди. Замерзлою річкою пробирався запряг собак, схожих на вовків. Кудлата їхня шерсть узялася памороззю, а віддих замерзав у повітрі й осідав на шкурі крижаними кристаликами. На собаках була ремінна упряж з довгими й також ремінними посторонками, прив'язаними до санок. Санки, зроблені з грубої березової кори, не мали полозків і сунулись по снігу всім днищем. Передок санок було загнуто вгору, як сувій паперу, щоб не вгрузали в сніг, що хвилиною здіймався перед ними. На санках лежав вузький довгий ящик, міцно до них прив'язаний. Крім ящика, були ще й інші речі: укривала, сокира, кавник, сковорода, але передовсім впадав у вічі цей вузький довгий ящик.

Поперед собак, ледве волочачи широкі лижви, ішов чоловік. За санками плентався другий. На санках у ящику лежав третій, який уже завершив свою земну працю. Пустеля здолала його й звалила з ніг, і більше вже ніколи не буде він ані рухатись, ані боротись. Пустеля не терпить руху. Життя — це виклик Пустелі, бо життя є рух, а Пустеля завжди намагається знищити все рухоме. Вона заморожує воду й не пускає її пливати в море, вона витискає сік з дерев, аж поки вони промерзнуть до самого серця; але найлютіше,

найжахливіше катує вона і гнобить людину, намагаючись її скорити, бо людина — найневгамовніша у світі істота, що завжди повстає проти законів Пустелі, за якими всякий рух кінець кінцем мусить спинитися.

Та все-таки спереду і ззаду санок ступало двоє невгамовних і безстрашних людей, яких ще не здолала смерть. Вони були загорнені в хутра й м'які вичинені шкури, їхні вії, щоки й губи взялися інесм від замерзлого віддиху, і облич не знати було зовсім. Вони здавалися якимись привидами-могильниками, що десь у царстві тіней ховають третього привида. Але то були живі люди, що прийшли сюди, в цей край самоти, глуму й мовчання; то були маленькі сміливці, що шукали великих пригод, що відважилися стати на герць із могутнім світом, далеким, чужим і мертвим, як безмежний простір космосу.

Вони йшли мовчки. З усіх боків їх оточувала тиша, яку вони відчували, немов щось матеріальне. Вона тиснула на розум, як вода на великій глибині тисне на тіло водолаза. Вона гнітила їх безмежністю і непорушністю свого закону. Вона не минула жодної найдалшої закутини в їхній свідомості, вичавила з неї, як вичавлюють сік з винограду, увесь фальшивий запал і всю надмірну самовпевненість людської душі, аж доки вони відчували себе малесенькими й мізерними цятками, порошинками з обмеженим розумом і куценьким хистом, іграшками потужних і сліпих стихійних сил.

Минула година, за нею друга. Тьмяне світло короткого безсонячного дня почало вже мерхнути, коли серед німої тиші звідкись іздалеку долинуло кволе виття. Воно відразу піднеслося вгору, на кілька секунд завмерло на високій ноті, тремке й напружене, а потім поволі стихло. Можна було подумати, що це зойк якоїсь загиблої душі, коли б не бриніли в ньому нотки сумної люті й голодного завзяття. Чоловік, що був попереду, озирнувся і

вловив погляд чоловіка, що йшов за санками. Дивлячись один на одного поверх довгого ящика, вони кивнули головами.

І знову гостре виття, неначе голкою, пронизало тишу. Обидва чоловіки прислухалися, звідки ці звуки. Вони линули зі снігових просторів, якими щойно проїздили подорожні. Наче у відповідь, виття почулося втретє, теж ззаду, цього разу трохи лівіше.

— Це за нами, Білле, — сказав той, що йшов попереду.

Голос його був хрипкий і якийсь неприродний, говорив він натужно.

— З м'ясом скрута, — відказав його товариш. — Це вже відколи і кролячого сліду я не бачив.

Вони замовкли, хоч і далі напружено прислухались до голодного виття, яке весь час було чути позаду.

Коли вже зовсім смеркло, вони повернули собак до ялиць на березі річки й там отаборились. Труна, що її поклали біля вогню, правила й за стіл, і за ослін. Збившись до купи по той бік вогню, собаки гарчали й гризлися, проте ніяк не хотіли бігти в темряву.

— Щось вони, Генрі, сьогодні дуже до вогню тиснуться, — промовив Білл.

Генрі, сидючи навпочіпки перед вогнищем і прилаштовуючи кавника зі шматком льоду, мовчки кивнув головою. Озавась він тільки тоді, як сів на труну й почав їсти.

— Вони знають, де краще вберегти свою шкуру, — сказав він. — Адже тут їх нагодують, а там їх самих зжеруть. Вони розумні собаки.

Білл похитав головою.

— Хто його зна.

Товариш поглянув на нього запитливо:

— Вперше чую, щоб ти сумнівався в їхньому розумі.

— Генрі, — сказав той, старанно пережовуючи боби, — ти часом не звернув уваги, як собаки гризлися, коли я їх годував?

— Та гризлись більше, ніж звичайно, — визнав Генрі.— А скільки в нас собак?

— Шестеро.

— Ось що, Генрі... — Білл спинився на мить, щоби надати більшої ваги своїм словам.— І я кажу, Генрі, що шестеро в нас собак. Я вийняв з торбини шість рибин і дав кожному собаці по рибині, Генрі, і однієї рибини не вистачило.

— Ти не так полічив.

— У нас шестеро собак, — незворушно повторив Білл.— Я вийняв шість рибин. Одновухому не вистачило. Довелося витягти з торби ще одну рибину.

— У нас тільки шестеро собак, — наполягав Генрі.

— Генрі, — вів своєї Білл, — я не хочу сказати, що всі були собаки, але по одній рибині з'їли семеро...

Генрі перестав жувати, подивився через вогонь і полічив собак.

— Їх тільки шестеро зараз, — сказав він.

— Я бачив, як один біг по снігу, — відповів Білл зі спокійною впевненістю. — Тоді було семеро.

Генрі глянув на нього співчутливо.

— Я буду страшенно радий, коли ця подорож скінчиться, — зауважив він.

— Що ти цим хочеш сказати?

— А те, що оцей наш вантаж впливає на твої нерви, і тобі вживається невідь-що.

— Отож і я подумав, — відповів Білл повагом. — Коли я побачив, що один побіг, то зразу глянув на сніг. На ньому лишилися сліди. Я полічив собак — усі шестеро були на місці. Сліди ті й досі на снігу. Коли хочеш, можу показати.

Генрі не відповів нічого й мовчки жував собі. Управшись із вечерею, він запив її кухлем кави і втер рота верхнім боком долоні.

— Отже, ти гадаєш, це був...

Його перебило протягле сумне виття, що долинуло звідкись із темряви. Генрі спинився, прислухався і, махнувши в той бік рукою, докінчив:

—...один із тих?

Білл кивнув головою.

— Нехай мені очі повилазять, коли я думаю інакше! Ти сам бачив, як гризлися собаки.

Виття дужчало й лунало тепер з усіх боків; тиша перетворилась на пекельний галас. Перелякані собаки, збившись до купи, тиснулися так близько до вогню, аж займалася шерсть. Білл підкинув у вогонь хмизу й запалив люльку.

— Щось ти зовсім зажурився, Білле, — сказав його товариш.

— Генрі... — Білл якусь хвилину в задумі пахкав люлькою. — Я оце думаю, Генрі, що цей чоловік значно щасливіший, ніж ми з тобою. — Він постукав пальцем по труні, на якій вони сиділи. — Як ми з тобою, Генрі, помремо, то добре ще, коли нас закидають камінням, щоб собаки не розтягли.

— Ну, ми не те, що він: у нас нема ні близьких людей, ні грошей, — промовив Генрі. — Хто б де нас поволік ховати в таку далечінь.

— Ніяк не доберу, Генрі, чого такий чоловік, як оцей, що на батьківщині в себе був лордом абощо і ніколи не мусив дбати ні про їжу, ні про одяг, — чого він зашніпився сюди, на цей Богом забутий край світу? Цього я ніяк не збагну.

— Еге, сидів би вдома, то дожив би до глибокої старості, — погодився Генрі.

Білл розкрив рота щось сказати, але передумав і лише мовчки показав на стіну темряви, що обступила їх з усіх боків. Обрисів не можна було розгледіти в мороці ночі, — видніла тільки пара очей, що горіли, мов жарини. Генрі показав головою на другу пару, на третю, їх було уже багато, і вони кільцем оточили табір,

пересувалися з місця на місце, гаснули і тут-таки знову спалахували.

Неспокій собак дедалі більшав, і раптом, охоплені сліпим жахом, вони щільно присунулись до вогню, похливно тиснучись і припадаючи людям до ніг. Продираючись уперед, один собака потрапив у вогонь і заскавучав з болю та ляку, а в повітрі засмерділо смаленою шерстю. Кільце миготливих очей ворухнулося на мить і трохи відступило далі, але, коли собаки заспокоїлись, знову опинилося на тому самому місці.

— Оце біда, Генрі, що набоїв у нас мало.

Білл, докуривши люльку, допоміг товаришеві розстелити хутра та укривало на ялиновім гіллі, що він розклав поверх снігу ще перед вечерею. Генрі щось пробурчав і став розв'язувати мокасини.

— Скільки, кажеш, набоїв у тебе лишилось?

— Три,— була відповідь. — А зараз би згодилося й триста. Тоді би я показав їм, клятим!

Він сердито посварив кулаком туди, де світилися очі, і дбайливо поставив свої мокасини біля вогню.

— Та хоч би вже цей мороз пересівся! — заговорив він знову. — Ось уже два тижні все п'ятдесят градусів. І чого це я подався у цю подорож? Не до душі вона мені, Генрі. Щось воно не зовсім гаразд. Коли б уже швидше приїхати і хай йому грець. Оце б сиділи тепер коло вогню у форті Мак-Геррі й грали б собі в крибедж. Добре було б!

Генрі тільки пробурчав щось і заліз у свою постіль. Він уже засинав, коли товариш збудив його.

— Слухай, Генрі, коли той чужий приходить їсти рибу, то чого ж собаки не кидаються на нього? Ніяк не можу цього втямити.

— Ти щось занадто нетямкий став, Білле, — почув він напівсонну відповідь. — Раніш я не помічав цього в тебе. Краще мовчи й укладайся, а завтра встанеш здоровісінький. У тебе печія,

тож ти й не маєш спокою.

Вони спали поряд, під однією ковдрою, і обидва надсадно дихали. Вогнище вже догоряло, і кільце палаючих очей, яке оточувало табір, змикалось дедалі тісніше. Коли якась пара очей присувалася занадто близько, собаки, що полохливо трималися купи, сердито гарчали. Один раз вони навіть Білла розбурхали. Обережно, щоб не збудити товариша, він виліз з-під ковдри й підкинув ще хмизу в огонь. Коли полум'я розгорілось, кільце очей відсунулось далі. Біллів погляд спинився випадково на собаках. Він протер очі й хвилину пильно дивився на них, а потім знову заліз під ковдру.

— Генрі! — гукнув він. — Генрі!

Генрі застогнав, прокидаючись, і спитав:

— Що там?

— Нічого, — була відповідь, — тільки собак знову семеро. Я оце щойно перелічив.

Генрі на те буркнув щось, а тоді знову захропів.

Уранці він підвівся перший і розбудив товариша. Була вже шоста, але до світанку залишалося ще три години. Поки Білл згортав постіль і вкладав речі на санки, Генрі заходився поночі готувати сніданок.

— Слухай, Генрі, — раптом озвався Білл. — Скільки, ти кажеш, у нас собак?

— Шестеро.

— А отже ні! — заявив переможно Білл.

— Знову семеро? — спитав Генрі.

— Ні, п'ятеро. Один десь дівся.

— Що за чортівня! — сердито вигукнув Генрі і, покинувши сніданок, пішов лічити собак.

— Твоя правда, Білле, — сказав він. — Феті зник.

— І не помітили як. Шукай тепер вітра в полі.

— Оце не щастить, — зауважив Генрі. — Вони його живцем проковтнули. Я певен, що він скавчав у них, клятих, у горлянці!

— Феті завжди був дурний, — мовив Білл.

— Але й найдурніший собака не такий дурний, щоб іти на певну смерть.

Генрі критично оглянув решту собак, швидко оцінюючи в голові, чого кожен з них вартий.

— Жоден з цих собак не зробив би такої дурниці, — додав він.

— Та їх і дрючком від вогнища не відженеш, — погодився Білл.
— Я завше був такої думки, що у Феті не всі дома.

Таким надгробним словом було вшановано собаку, що загинув на Далекій Півночі, — і воно аж ніяк не було скупішим за епітафії іншим собакам, ба навіть і людям.

Поснідавши й склавши на санки свій убогий справунок, люди залишили привітне вогнище й рушили в темряву. І одразу ж почулося дике й тужливе виття — крізь морок і холод воно долинало до них звідусіль. Було не до розмов. Розвиднілось о дев'ятій годині. О дванадцятій небо на півдні ледь порожевіло — в тому місці, де опуклість землі стає стіною між південним сонцем та світом Півночі. Але цей рожевий відтінок незабаром зблякнув. Сіре денне світло трималося до третьої години, а тоді й воно згаснуло, і полярна ніч огорнула своїм покровом пустельну мовчазну землю.

Коли смеркло, хижке виття стало дужчати. Воно линуло з лівого боку, з правого, ззаду і часом так близько, що собак опадав жах, і вони починали панічно шарпатися у запрягу.

Після одного такого нападу страху, розплутавши разом з Генрі посторонки, Білл промовив:

— Коли б уже вони натрапили на яку дичину й дали нам спокій.

— Отож, слухати їх — аж за спиною дере, — погодився Генрі.

Більше вони не розмовляли, доки знов не зупинилися на спочинок.

Генрі стояв, нахилившись над казанком з бобами,— підкладав у нього льоду, коли нараз почув удар, крик Білла й пронизливе скавучання собак. Він випростався й побачив якусь невиразну темну тінь, що майнула по снігу й зникла в темряві. А потім він побачив, що Білл стоїть серед собак, чи то зраділий, чи то похнюплений, і в одній руці тримає замашного дрючка, а в другій — хвоста в'яленого лосося.

— Таки потяг половину, — сказав він, — але я його добре вгрів. Чув, як заверещав?

— А що він за один? — спитав Генрі.

— Не розгледів. Знаю тільки, що й ноги, й паща, й шерсть, як у кожного собаки.

— Мабуть, приручений вовк.

— Авжеж, приручений, чорти б його взяли, коли з'являється саме тоді, як годують собак, і хапає їхню пайку риби.

Цього вечора, коли вони сиділи після вечері на довгому ящику, смалячи люльки, кільце блискучих очей ще більше повужчало.

— Коли б хоч яке стадо лосів сполохали та дали нам спокій,— сказав Білл.

Генрі пробурмотів щось не дуже люб'язне, і з чверть години вони сиділи мовчки. Генрі дивився на вогонь, а Білл на кільце очей, що палали в темряві тепер уже зовсім близько від вогнища.

— Коли би вже ми під'їжджали до Мак-Геррі,— знову почав він.

— Та замовчи ти зі своїм «коли би» та «коли би»! Розскиглився! — сердито вихопилось у Генрі. — В тебе просто печія, і того ти скімлиш. Проквітни ложку соди — і як рукою зніме, та й мені з тобою веселіше буде.

Вранці Генрі прокинувся від страшних прокльонів, що сипалися Біллові з уст. Він сперся на лікоть і побачив, як його товариш стоїть серед собак біля розкладеного вогнища — руки обурено піднесені

вгору, лице скривлене від гніву.

— Гей! Що там таке? — крикнув Генрі.

— Фрог щез, — була відповідь.

— Невже?

— Та кажу ж тобі — щез.

Генрі враз вихопився з-під укриття й кинувся до собак. Перелічивши їх уважно, він разом з Біллом став так само люто проклинати Пустелю, що забрала в них іще одного собаку.

— Фрог був найдужчий з цілого запрягу, — нарешті сказав Білл.

— Та й не дурний, — додав Генрі.

Така була друга епітафія за ці два дні.

Поснідавши похмуро, вони запрягли решту собак у санки. День був такий самісінький, як і попередні. Обоє без слів тяжко посувались уперед по замерзлій землі. Мовчанку порушувало тільки виття їхніх переслідувачів, що невидимі йшли за ними назирці. Коли після полудня посутеніло, переслідувачі, своїм звичаєм, підступили ближче, і виття їхнє чути було трохи не поруч. Собаки лякалися, шарпалися неспокійно. Генрі з Біллом не раз мусили розплутувати посторонки, і це ще більше гнітило їх.

— Ну, це вже припне вас, дурні тварюки, — задоволено сказав Білл увечері, упоравшись зі своєю роботою.

Генрі облишив вечерю і підійшов подивитись. Його товариш прив'язав собак до палиці, як то роблять індіанці. На шию кожному собаці він надів ремінну петлю і до неї біля самої шиї, щоб собака не дістав зубами, прив'язав довгу грубу жердину. Кінець жердини він прикрутив ремнем до кілка, забитого в землю. Отож собаки не могли перегризти ремня коло шиї, а жердина заважала їм перегризти його біля кілка.

Генрі схвально кивнув головою.

— Лишень так і втримаєш Однорухого, — сказав він. — Цей перекусить ремінь, все одно як ножом черкне, хіба що не так

швидко. Вранці тепер усі будуть цілі.

— Ще б пак! — ствердив Білл. — Коли ще хоч один собака пропаде, я завтра не питиму кави.

— Знають кляті, що в нас нема чим стріляти, — зауважив Генрі, лягаючи спати, і показав на мерехтливе кільце навкруг. — Коли б їм послати хоч зо два постріли, вони б стали поштивіші. Що не ніч, підходять ближче. Відведи-но очі від огню та подивись туди уважніш... Бачиш он того?

Часину вони допитливо стежили за невиразними силуетами, що пересувалися там, де не сягало світло багаття. Пильно вдивляючись туди, де світилася пара очей, можна було розгледіти в темряві обриси звіра. Час від часу навіть видно було, як вовки переходять з місця на місце.

Увагу Білла й Генрі привернув гамір серед собак. Одноухий то страшенно скавчав, пориваючись у темряву, то, відступаючи назад, люто гриз жердину.

— Дивись-но, Білле, — шепнув Генрі.

В коло, освітлене вогнищем, прослизнув якимось боком звір, схожий на собаку. В рухах його відчувались і острах, і зухвалість. Обережно позираючи на людей, він усю свою пильність зосередив на собаках. Одноухий метнувся до чужинця, наскільки дозволяла йому жердина, і відчайдушно заскавчав.

— Цей одноухий дурень щось не дуже й боїться, — зауважив упівголоса Білл.

— Вовчиця, — пошепки відповів Генрі. — Тепер ясно, що воно з Феті й Фрогом. Її випустила згряя як принаду: вона заманює собак, а тоді все кодро кидається і загризає їх.

Багаття затріщало, одна головешка засичала й відкотилась убік. Звір умить відскочив і щез у темряві.

— Знаєш, що я думаю, Генрі? — сказав Білл.

— Що?

— Я думаю, що це її почаствував я тоді дрючком.

— Не маю сумніву, — відповів Генрі.

— І ось що я хочу сказати, — мовив далі Білл. — Вона не боїться багаття, а це річ підозріла й неподобна.

— І знає вона напевне більше, ніж годиться знати порядному вовкові, — погодився Генрі. — Вовк, що приходить саме тоді, як годують собак, либонь, таки досвідчений.

— У старого Вілена був колись собака, і от він утік з вовками, — думав уголос Білл. — Це вже я знаю. Я сам його підстрелив у вовчій зграї на лосиному пасовищі біля Малого Прута. Старий Вілен плакав, як дитина. Казав, що три роки не бачив свого собаки. Увесь цей час той ганяв з вовками.

— Мені здається, ти вгадав, Білле. Цей вовк — таки собака, і він не раз їв рибу з людських рук.

— Якщо я матиму нагоду, то, хоч він вовк, хоч ні, буде з нього комусь м'ясо, — заявив Білл. — Нам не можна більше втрачати собак.

— Але ж у нас тільки три набої, — заперечив Генрі.

— Я вижду, щоби стріляти напевно, — була відповідь.

Уранці Генрі розпалив вогонь і зварив сніданок під голосне Біллове хропіння.

— Ти так смачно спав, що не хотілось тебе чіпати, — сказав він, будячи товариша снідати.

Білл, ще сонний, почав снідати. Побачивши, що його кухоль порожній, він простяг руку до кавника. Але кавник був задалеко, біля Генрі.

— Слухай, Генрі, — лагідно дорікнув він, — ти не забув нічого?

Генрі уважно розглянувся і похитав головою. Білл показав йому порожній кухоль.

— Сьогодні ти не питимеш кави, — сказав Генрі.

— Невже вся збігла? — стурбовано запитав Білл.

— Ні, не збігла.

— Гадаєш, вона мені завадить?

— Ні, чого там.

Білл аж почервонів, заходячись гнівом.

— То, може, ти мені поясниш, у чому заморока? — сказав він.

— Спенкер зник, — відказав Генрі.

Не поспішаючи, з виглядом людини, що покірно скоряється лихові, Білл обернувся і з місця полічив собак.

— Як це сталося? — байдуже спитав він.

Генрі низав плечима.

— Не знаю. Чи не Однорухий це перегриз йому ремня. Сам він ніяк не міг, це певно.

— Холерний собацюра, — повільно й спокійно промовив Білл, нічим не виявляючи люті, що клекотіла в ньому.— Не міг дістати свого ремня.

— Ну, тепер уже Спенкеріві не клопітно. Перетравлюється собі в шлунках щонайменше двадцятьох вовків. — Така була епітафія, що дав Генрі третьому загиблому собаці. — Бери кави, Білле.

Але той похитав головою.

— Та пий, — пропонував Генрі, взявши кавника.

Білл відсунув кухля.

— Я не хочу бути патякалом. Сказав, що не питиму, коли пропаде хоч один собака, — і не питиму.

— А кава ж смачна, — спокушав Генрі.

Однак Білл був непохитний, їв свій сухий сніданок і присмачував його прокльонами на адресу Однорухого, що втяв такий вибрик.

• • •

Джек Лондон. Біле Ікло — ознайомчий фрагмент

Далі — у повній книжці «Біле Ікло».
nashaknyga.com.ua